

Martine Meester-Schaap
Adjunct-griffier commissie Sociale Zaken en
Werkgelegenheid
GC Sociaal en Financieel

Aidadreef 8
3561 GE Utrecht

Postbus 9563
3506 GN Utrecht

030 - 233 23 37
info@divosa.nl

IBAN NL75 INGB 0000194416
KvK 40532318

www.divosa.nl

Onze referentie: 24010
Uw referentie:
Datum: 11 april 2024
Onderwerp: Position paper Rondetafelgesprek Staatscommissie Demografische
Ontwikkelingen 2050 - Publieke voorzieningen
Van: Erik Dannenberg • 030-2332337 • edannenberg@divosa.nl

Geachte mevrouw Meester-Schaap,

Graag maakt Divosa gebruik van de gelegenheid om haar inbreng te leveren voor het rondetafelgesprek met de commissie SZW van de Tweede Kamer op 18 april 2024.

Divosa

Divosa is de vereniging van gemeentelijk directeuren en leidinggevenden in het sociaal domein. Al 90 jaar lang de verbindende kracht tussen politiek, beleid en praktijk. Wij zetten ons in voor de kernonderwerpen voorkomen en verminderen van (kinder)armoede en schulden, en werk en meedoen. We maken ons sterk voor een werkbare praktijk, zodat onze leden hun werk beter kunnen doen, van elkaar kunnen leren en het allerbelangrijkste: zich kunnen concentreren op hun inwoners.

Van crisisbestrijding naar sturen op uitkomsten

De komende jaren staat Nederland voor een aantal grote uitdagingen voor het behoud van brede welvaart, schrijft de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050. Deze position paper gaat in op de vraag wat dit betekent voor publieke voorzieningen, de zorg en het sociaal domein in het bijzonder.

Meer druk op voorzieningen

De commissie gaat onder meer in op de veranderende samenstelling van de bevolking. Door de dubbele vergrijzing neemt de druk op voorzieningen toe. In de zorg en in het sociaal domein is dat nu al het geval. Tegelijkertijd zien we het aantal beschikbare mensen dat in en voor gemeenten wil werken, afnemen. Kort en goed komt het erop neer dat we steeds meer moeten doen met minder mensen. Het sociaal domein wordt aanzienlijk minder effectief als er geen adequate maatregelen worden genomen. De zorg staat voor vergelijkbare uitdagingen.

Decentralisaties

Om een beter beeld te krijgen van de uitdagingen waar gemeenten voor staan, is het goed om kort in te zoomen op hoe gemeentelijke taken zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. Door de decentralisaties zijn er steeds meer taken op de gemeenten afgekomen, zoals de jeugdzorg, de WMO en de Participatiewet. 'Verzekeringen' zoals de Wajong, WSW en onderdelen van de AWBZ zijn of worden afgebouwd en omgebouwd naar voorzieningen. De dubbele vergrijzing en ontgroening maken ook dat overige verzekerde delen van de verzorgingsstaat, met name in de zorg, onhoudbaar worden (denk aan bijvoorbeeld de WMO en de jeugdzorg): er is te weinig geld en er zijn te weinig mensen. Een recht op zorg en ondersteuning heeft geen betekenis meer als dat vervolgens niet meer kan worden waargemaakt.

Wat te doen

Voor de korte termijn is het zaak om op (nieuwe) gemeentelijke taken een uitvoeringstoets los te laten. Realisme (kan iets wel of niet) zou daarbij het uitgangspunt moeten zijn, waarbij er bijvoorbeeld niet alleen in geld maar met name ook in mensen moet worden begroot. Er zal ingezet moeten worden op een verregaande mate van automatisering en digitalisering. Persoonlijk contact en maatwerk in alle gevallen is nu al onhaalbaar en wordt met het verstrijken van de tijd alleen maar lastiger.

Vier aanbevelingen

Voor de langere termijn zouden wij (zonder uitpuutend te willen zijn) de aandacht willen vestigen op een viertal aanbevelingen:

We zouden ten eerste toe moeten naar een stelsel waarin we verzekeringssystemen voor inkomen, begeleiding en zorg deels ombouwen naar een andere vorm van maatschappelijke solidariteit: versterk lokale gemeenschappen en netwerken en bouw aan financiële, mentale en fysieke gezondheid. Uitgangspunt zou moeten zijn dat mensen deelnemen en zorg voor elkaar dragen in het gewone leven, in plaats van de eenzijdige curatieve aanpak in de (gezondheids)zorg en bijvoorbeeld schuldhulpverlening.

De tweede aanbeveling – die deels in het verlengde ligt van de vorige – is het sturen op een inclusieve samenleving, waarin mensen meedoen. Focus op talent in plaats van wat iemand niet kan en stem het beleid daar op af. Door de hoge eisen op de arbeidsmarkt vallen nu te veel mensen buiten de boot. De druk op de zorg zal hanteerbaar gehouden moeten worden door versterking van de algemene vaardigheden van de bevolking voor onderlinge steun en zorg.

De derde aanbeveling is ontschotting, waarbij wordt afgestapt van polisgericht werken naar gebiedsgericht en huishoudengericht werken. De uitvoering wordt nog te veel gehinderd door departementale aanpakken met daarbinnen talloze regelingen. Het Rijk zou meer moeten sturen op afspraken en gewenste maatschappelijke uitkomsten en minder op departementale verantwoordelijkheden en met specifieke uitkeringen ('spuks' in het jargon). De hoe-vraag van het organiseren in wijken/buurtten dient uitgewerkt te worden in de dialoog van de lokale samenleving, maatschappelijke organisaties en het lokaal bestuur. Er wordt nu weliswaar nagedacht over integraliteit maar in de praktijk zijn departementen geneigd elk 'een eigen integraal beleid' te ontwerpen. Daarom is een radicale omkering nodig. Financiën moeten ook ontschot, of op z'n minst samenhangend, kunnen worden ingezet.

Een vierde aanbeveling is een herbezinning op waar de burger aanspraak op kan maken als deze niet in staat is om - met hulp van de eigen omgeving - zelfstandig te leven en welk niveau van dienstverlening daarbij mogelijk is. De begrenzende factor is de beschikbare uitvoeringscapaciteit.

Deze aanbevelingen vergen een lange adem. De commissie spreekt in haar rapport terecht van een consistente langetermijnvisie en aanpak over meerdere kabinetsperioden heen. We moeten toe naar een goede, degelijke, breed besproken veeljarige planmatige aanpak waarin de solidariteit met kwetsbare groepen omgebouwd wordt naar een vorm van breed toegankelijke, community-gerichte voorzieningen waarin professionals en inwoners samen zoeken naar nieuwe evenwichten binnen een context van beperktere beschikbaarheid van financiën en professionals.

Met vriendelijke groet,
Verenigingsbureau Divosa

Erik Dannenberg
Voorzitter

